

לדופקי בתשובה

בס"ד
עשיק פר' שלח
שנת תשי"ע לפ"ק
שנה ח'
[כל הזכויות שבויות]

העזרת האורות יתקבלו בתשרי
אצל העורך הר"ר שלמה זרד קליין
מס' הפקס: 00442071836956
מס' הטלפון: 07727197313
המחיר: חבתי "ניגול תורה"
שליח ביחודי דחסידי בעלזא
ק"ל (ד"ר) לונדון י"ד
בגושניא, ק"ק מרן אומ"ר שליט"א

שאלה. יצא מביהכ"ס, נגע במקומות המכוסים, או הקיץ משנתו בבוקר ושמע ברכה או שאר דבר שבקדושה, האם מותר לענות אמן קודם נטילת ידיים.

תשובה.

- [א]. אם נגע במקומות המכוסים אסור לומר דברים שבקדושה שיש בהם הזכרת השם קודם שיטול ידיו, ולענין עניית אמן ושאר דברים שבקדושה בלי הזכרת השם, לכתחילה ראוי ליטול ידיו, אך אם אי אפשר לו וכגון ששמע ברכה וצריך לענות אמן, יכול לענות אמן קודם נט"ו.
- [ב]. ואם לא נגע במקומות המכוסים שבכה"ג חיוב הנטילה הוא רק משום רוח רעה, מותר לענות אף לדברים שבקדושה שיש בהם הזכרת השם, כגון קדושה וברכו, אם אינו יכול ליטול ידיו מקודם.

מח' הפוסקים והמקובלים בד"ק אמירת דברים שבקדושה כשרו"ר שורה על ידיו (א) בשו"ע (סי' ד' סכ"ג): לא תקנו נט"ו אלא לק"ש ולתפלה אבל ברכות דשחרית יכול לברך קודם נטילה א"כ הוא ישן על מטתו ערום שאז אסור להזכיר את השם עד שינקה אותם ע"כ. והיינו דמשום רוח רעה גרידא לא תיקנו נט"ו שאין איסור לומר דברים שבקדושה בעוד הרו"ר שורה על ידיו ורק ק"ש ותפילה אסור בעוד הרו"ר על ידיו, אבל אם נגע במקומות המכוסים אסור לומר שום דבר שבקדושה קודם שיטול ידיו. ומשמע מדברי המג"א (סי' רכ"ז סק"ב) דבעשה צרכיו אף שלא נגע במקומות המכוסים דינו כמו שנגע במקומות המכוסים, וצ"ע בזה וכמו שנתקשה בזה הגר"ע (א בהגה' שם) שזה סותר לדברי המג"א בסי' תרי"ג (סק"ב) ע"ש [וע"ע ספר ברכת שמים על הל' נט"ו, וס' חוות יאיר על הל' רעם וברק פ"ה סעי' ו'].
(ב) וכ"ז לדברי הפוסקים אבל לדברי המקובלים אסור לומר שום דבר שבקדושה בעוד שרוח רעה שורה על ידיו אף כשידיו אינם מטונפות, וכמבואר בשו"ע הרב (תנינא סי' א' סעי' ז', ובסידורו ריש הל' נט"ו שחרית) וז"ל: ומי שישן במלבושו מאחר שיכול להיות שלא נגעו ידיו במקומות מטונפים שבגופו, הרי סתם ידיים אלו כשרות להזכיר השם בברכות ולדבר דברי תורה מדין התלמוד והפוסקים כמו שיתבאר בסי' ד' וכו', אך בוזה החמירו מאד שלא לברך ולא ללמוד וכו' בעוד רוח הטומאה שורה על הידים קודם נטילת ידיים שחרית, עכ"ל. וכן הביא בשע"ת (סקט"ו) מהברכ"י בשם מהר"ח ומהר"ם דלונזאנו בשם הוזהר.

(ג) ולהלכה כתב בשו"ע"ר (שם) דכשיש לו מים יש להחמיר כדברי הוזהר, אבל כשאין לו מים "חלילה לו ליבטל מדברי תורה עד שיאיר היום ויטול ידיו ג' פעמים, אלא יטול מעט או ינקה בכל מידי דמנקי ויברך וילמוד כד"ק התלמוד והפוסקים". וכן הכריע במשנ"ב (סי' ד' סק"א) וז"ל "וראוי להחמיר ביש לו מים".

עניית אמן כשידיו מטונפות

(ד) והנה אף שדעת הפוסקים להקל לברך וללמוד תורה בעוד שרו"ר שורה על ידיו, מ"מ כבר נתבאר דכ"ז כשאין ידיו מטונפות, אבל כשידיו מטונפות כגון שנגע במקומות המכוסים וכי"ב גם לדידהו אסור לברך שום ברכה עד שיטול ידיו, ויל"ע אם גם אמן אסור לענות אז, או דעניית אמן קילא טפי. ומצינו בזה באשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש (סי' פ"ד סעיף א' ד"ה בהגה"ה) שכתב בזה וז"ל נראה שנכון לענות אמנים וכן הוא כשידיו אינם נקיות כשידיו אינם נטילות שחרית או במקום ערה שהרהור מותר וכו', ושוב כתב לענות אמן על ברכה כשאין ידיים נקיות צל"ע כעת היכא שרוצה לצאת ידי חובת ברכה בזה בדרך שומע כעונה ועניית אמן נראה שצריך להיות ידיו נקיות ושלא לצאת י"ח בזה צל"ע בזה עכ"ל, ועכ"פ פשיטא לי' דעניית אמן כשאינו רוצה לצאת באותו ברכה מותר אף בידים מטונפות. וכ"כ בשו"ת יביע אומר (ח"ה סי' ז' אות ז') שלענות אמן יהא שמה רבא וכו' יש להקל יותר כיון שאין שם הזכרת שם שמים במפורש, ושכן מתבאר בשו"ת כנסת ישראל (ששון, דאף י"א ע"ג) וכן פסק בהליכות שלמה (פ"כ סי"ג) דעניית אמן קיל מאמירת דברים שבקדושה ומותר לענות עליה אף בידים מטונפות (אף שהוא כתב

קודם נט"ו שחרית מ"מ מיירי באופן שנגע במקומות המכוסים ע"ש בהערות, וגם דאל"ה היא הלכה מפורשת בשו"ע ומאי חידוש, ודו"ק ופשוט.

ויל"ע לפי דעת המקובלים הנ"ל שאין לומר שום דבר שבקדושה אף אם יש רק רו"ר על ידיו, אם יודו שעניית אמן מותר לענות אז, כמו שנתבאר שלדברי הפוסקים מותר לענות אמן אף כשידיו מטונפות, משום דעניית אמן קיל טפי מאמירת דברים שבקדושה. ועי' בכה"ח (סי' ד' ס"ק ק"ח) שכתב מסבא דילי' בפשיטות שלדברי המקובלים פשיטא דגם עניית אמן אסור קודם נט"ו אף שאין ידיו מטונפות רק שרו"ר שורה על ידיו, וכ"כ בשו"ת וישב הים (ח"א סי' ב' אות ז'). ולהאמור יש לעיין בזה דיל"ע דעניית אמן שאין בה הזכרת השם קיל טפי, ושור"ר שכ"כ הכה"ח בעצמו (בסי' רכ"ז סקט"ו) דהיוצא מביהכ"ס מותר לברך ברכת רעם וברק בלי שם ומלכות אף קודם שנטל ידיו, כיון שאינו מוזכר הזכרת השם, ודימה אותו להמבואר בסי' א' (כה"ח סק"ד) דמותר לומר מודה אני קודם נטילת ידיים שחרית כיון שאין בה הזכרת השם. וצ"ע ליישב הסתירה, ודוחק לומר דעניית אמן על ברכה שיש בה הזכרת השם חמיר טפי מאמירת ברכה בלי שם, דמהיכי תיתי לחלק בכך. [ועי' בשו"ת שבט הקהתי ח"א סי' ס"ו ודבריו צ"ע שמביא ראי' משיטת הפוסקים לשיטת המקובלים ע"ש].

וראה בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' ה') שנשאל ביצא מביהכ"ס לעשיית צרכיו אי מותר לענות אמן, והשיב דאם נגע במקומות המכוסים אסור לענות אמן, ואין לדמותו למה שמותר לומר מודה אני קודם נט"ו שחרית אף אם נגע במקומות המכוסים, דשאני מודה אני דהכי תקנו כדי שיקום ומיד הודה בפיו, ולכן מכיון שדעת היעב"ץ בסידורו ובספרו מו"ק שאסור לומר מודה אני כשנגע במקומות המכוסים, לכן אף דלא קיי"ל כוותי', מ"מ לענין אמן יש להחמיר כוותיה. אבל משום רו"ר לחוד כתב בפשיטות דאין להחמיר בזה, עכ"ל.

והנה מה שכתב דאין להביא ראי' מהא דמותר לומר מודה אני קודם נט"ו, כבר נתבאר שהכפ' החיים כן מדמה אותו, ומטעם זה מתיר לומר ברכה בלי שם ומלכות אף שנגע במקומות המכוסים. ומה שכתב לאסור לענות אמן בידים מטונפות, כבר נתבאר מדברי הא"א מבוטשאטש שמתיר.

וידידי הרה"ג ר' נחום יצחק גרוי שליט"א מארה"ב כתב לי ראי' חזקה לדברי האשל אברהם, מהמבואר ברמ"א סי' פ"ד (ס"א) דאסור לענות אמן בבית המרחץ, וכתב שם הפמ"ג ומובא במשנ"ב (סק"ז) דהא דאסר הרמ"א היינו בחדר הפנימי של המרחץ וכן בבית הכסא, אבל באמצעי מותר לענות אמן. ובסי' פ"ה (ס"ב) כתב המחבר דאפי' להרהר בד"ת אסור בבית הכסא ובבית המרחץ ובמקום הטונפת והוא המקום שיש בו צואה ומי רגלים, וכתב הרמ"א ובמקום שמותר להרהר בד"ת מותר לפסוק דין ובלבד שלא יאמר טעמו של דבר, וכתב המשנ"ב (סקט"ו) ובמקום שמותר כגון בבית אמצעי של מרחץ וכנ"ל או כגון שהוא בעצמו אינו נקי לגמרי כגון שנגע בידיו במקומות המכוסים דאם ידיו או שאר מקומות מגופו מטונפות ממש אפילו הרהרו אסור. ומוכח מזה דעניית אמן דומה להרהר בד"ת ובמקום שמותר להרהר בדברי תורה מותר ג"כ לענות אמן, דומיא דבית אמצעי, וא"כ כמו שמותר להרהר ולפסוק דין כשאין ידיו נקיות, מותר גם לענות אן כשאין ידיו נקיות, וכדברי האשל אברהם, [והא דכתב הפמ"ג (א"א ריש סי' תל"ב) לענין נטילת ידיים קודם בדיקת חמץ, וז"ל: וה"ה אם בעל הבית מברך ובני ביתו אצלו יטהרו קודם שיתחילו לבדוק מה"ט, ואם אין ידיהם נקיים מאחר שיש לענות אמן פשיטא שצריכין ליטול ידיהם עכ"ל, י"ל דכוונתו לכתחילה, אבל בדיעבד אם שמע כבר ברכה וחייב לענות אמן לא ימנע מזה וכמשנ"ת]. עכ"ד.

העולה מכ"ז: דאם נגע במקומות המכוסים אסור לומר דברים שבקדושה עם שם קודם שיטול ידיו, ולענין עניית אמן ושאר דברים שבקדושה נתבאר מדברי הפוסקים להיתר, ובדעת המקובלים בזה צ"ע וכפי שנתבאר שהכה"ח סותר את עצמו בזה, ובלא"ה כבר נתבאר הכרעת השו"ע"ר והמשנ"ב דרק כשאפשר יש לחוש לדיעות המקובלים, אבל כשא"א נקטי' כדברי הפוסקים, וממילא אם שומע ברכה בעוד שלא נטל ידיו דא"א לו ליטול ידיו קודם שיענה אמן [משום אמן יתומה] יכול לענות אמן. ואם לא נגע במקומות המכוסים מותר בכה"ג לענות אף לדברים שבקדושה שיש בהם הזכרת השם, כגון קדושה וברכו, אם אינו יכול ליטול ידיו מקודם.

שאלה. האם מותר להחליק את מאכל הציצים [איינער מיט צוויבעל] בשבת, ומה הדין להשתמש בכף הנותנת להביצים צורת חצי כדור, [הנקרא בלע"ז scoop].

תשובה. אף שיש שחשש בזה משום בונה, הכרעת הפוסקים שאין בזה משום איסור בונה, וגם משום איסור ממוחק אין בזה.

דין בונה באוכלים

בגמ' מס' שבת דף צ"ה ע"א תנא מגבן משום מאי חייב, חייב משום בונה, וכ"פ הרמב"ם (פ"י מהל' שבת הל' יג) ומלאכת הבונה בזה, מבואר היטב ברמב"ם (לעיל שם פ"ו הל' ו') וז"ל ואם גבנו ועשהו גבינה חייב משום בונה, כל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד הרי זה חייב משום בונה עכ"ל.

וכתב המאירי (שבת שם ד"ה החולב) והמגבן חייב משום בונה, ואע"פ שאמרו אין בנין בכלים יש בנין באוכלים עכ"ד. וצ"ב באמת טעמו, ובחידושי הרשב"א (שבת ק"ב ע"ב) כתב וז"ל ויש מפרשים דכי אמרינן אין בנין וסתירה בכלים, ה"מ בכלי שנתפרק כגון מנורה של חוליות אבל לעשות כלי לכתחלה אין לך בנין גדול מזה, ואין זה נקרא בנין בכלים שהרי אינו כלי אלא עושה כלי, ובוה ניהא לי הא דאמרי לעיל בפ' המצניע דמגבן חייב משום בונה, ואם אין בנין בכלים היאך אפשר שיש בנין באוכלין, אלא שהעושה דבר מתחלתו חייב משום עושה כלי והוא הבונה עכ"ד, וא"כ לדעת הרשב"א לא מצינו דין בונה באוכלין רק כמו מגבן דעושה דבר חדש שהפך את החלב שהוא משקה למאכל גוש. וע"ע בשו"ת עטרת חכמים (או"ח סי' ו') שו"ת באר יצחק (סי' יג ענף ב') שו"ת עין יצחק (ח"ב אה"ע סי' י') ובשו"ת חזון נחום (סי' לד).

האם יש דין סותר באוכלים

ומה דמותר לחתוך גבינה בשבת ואין בזה משום סותר לפי"ד, עיין בספר תהלה לדוד (שו"ת סק"ל) דאפ"ל דהכא כיון דלא משכחת לה סותר ע"מ לבנות דא"א לעשותו אחר הסתירה גוף אחד להכי אף רבנן לא גזרו ב' ע"ש. וע"ז מה שהעיר עליו הגרשו"א בשולחן שלמה (ש"מ אות כ'). וע"ע בס' יסודי ישרון על ט"ל מלאכות (ח"א, עמוד 225) שהביא לבאר דטעמו של דבר נראה דלא חשיב סותר אלא דוקא כשמחזיר הדבר לקדמותו ע"י סתירה זו, אבל בגבינה א"א להחזירו ולהפרידו לקדמותו ולעשות ממנו שוב חלב ולכן אין לחייבו משום סותר, ע"ש. וראה גם שו"ת באר יצחק (שם) שו"ת אבנ"ו (או"ח סי' ריא) מכתבי תורה להגאון מרוגטשוב (מכתב א, נב ונג) שו"ת אג"מ (או"ח סי' קכ"ה ענף ה' ד"ה וכן מוכרח) קהלת יעקב (שבת סי' מ') ושו"ת באר שרים (ח"ד סי' לט).

והפני יהושע (שבת שם, ובחידושי למס' ביצה יב ע"א) כתב לחדש וז"ל ונ"ל ברור, דהא דאמרינן המגבן חייב משום בונה, היינו דוקא במגבן כדי לייבשם ולהצניע לזמן מרובה או למוכרו, דבכה"ג צריך לעשותו ולתקנו כעין בנין שיתקיים ולא יתפרק, אבל במגבן כדי לאכלה לאלתר באותו היום נראה דלא דמי לבנין כלל, אמנם מסיים דמהותו (שבת צ"ה ע"א ד"ה רודה) לא משמע הכי עכ"ד, וע"ע בישועות יעקב (סי' שטו סק"א), וראה גם בתהלה לדוד (שיט סק"ל) וע"ע בס' בנין שלום (על סי' שו בשו"ת שבסוה"ס סי' ט').

דעת הקיצור שו"ע לאסור להשוות ולפיות מאכל הביצים

והנה מבואר בשו"ע סי' ש"מ סעי' י' דהמקבץ דבילה ועשה ממנה עיגול או שנקב תאנים והכניס החלב בהם עד שנתקבצו גוף אחד הרי זה תולדת מעמר וחייב וכן כל כיוצא בזה. וכתב המג"א (סק"ז) ע"ז: וצ"ע דלמה לא יתחייב בזה משום בונה כמ"ש סו"י ש"ט גבי המגבן, וצ"ל דלא מקרי בונה אלא כשמכוין לפיותו ולהשוותו, עכ"ל.

ועפ"ז כותב החי"א (כלל ל"ט סוסעי' א') דהמדבק פירות ומכוון לעשותם בעל תמונה ארוך או מרובע חייב משום בונה. וביותר מזה מבואר בקיצור שו"ע (סי' פ' הל' כה) ז"ל: איסור בונה שייך גם במאכל כגון המגבן גבינה או שמדבק פירות ומשוה אותן שיהו יפין ולכן כשהתוכן בצלים עם ביצים או עם חלב מהערינג, יש ליהור שלא להשוות ולפיות אלא יניחם כמות שהם עכ"ד. וכ"כ בס' כלכלת השבת. וכ"כ בשו"ת שבה"ל (ו' כ"ט) לאסור להשתמש בכף הנותנת לסלט צורת חצי כדור, משום סרך איסור בונה ע"ש שבנה דבריו בעיקר על דברי המג"א והח"א הנ"ל.

דעות החולקים עליו

אמנם באמת אין הדין פשוט כל כך דלמה שנתבאר לעיל מדברי הרשב"א דלא מצינו דין בונה באוכלין רק כמו מגבן דעושה דבר חדש שהפך את החלב שהוא משקה למאכל גוש, פשיטא שאין מקום לחומרת הקיצור שו"ע, וכן מעיר על דבריו המהר"שם בדעת (סי' שכ"א סי' ט"ט ד"ה ומותר) וז"ל: וצ"ע דכיון דאין בנין בכלים מוכ"ש באוכלין, ודוקא במגבן שהוא תחלת עשי', ובכה"ג הרי גם בכלים יש בנין, משא"כ בפירות כה"ג הנ"ל וכדומה. וע"י רשב"א שבת דף ק"ב ע"ב שמבואר להדיא כן וכו' "עכ"ל. וכע"ז כתב בשמו בס' שבתות השבת (מלאכת מעמר באר רחובות

סקי"ב).

ובשו"ת חשב האפור (ח"ב סי' ע"ז) כתב בזה סברא נוספת להיתר, ואעתיק לשונו: "עיין במנחת היגוך במוסך השבת סי' ד' במלאכת מעמר שהביא דברי המג"א אלה וז"ל ועמג"א סי' ש"מ הקשה אמאי אינו חייב משום בונה כמו מגבן פ"ז עיין מה שמחלק, וגם מצד הסברא שייך בונה דגוף אחד גבי גבינה יותר מאכא, עכ"ד המנ"ח.

הנה מעיר המנ"ח שמצד הסברא יש לחלק בין גבינה לדבילה כי אע"ג שהמגבן גבינה יש בו משום בונה המקבץ דבילה אין בו משום בונה כי אין הדבילה גוף אחד דוגמת גבינה. ולפ"ד המנ"ח כיון שאין הדבילה גוף אחד ממש כמו הגבינה אין בה משום בונה אפי' מתכוין לפיותה, ונראה ודאי לפי דברי המנ"ח דכ"ש שאין בצלים מחותכים עם ביצים דומים לגבינה שהרי מתמעכים במגע האצבע ואין בהם קשר של ממש, וא"כ ודאי לפ"ד המנ"ח אין בהני בצלים עם ביצים משום בונה ואפי' מתכוין לפיותם וכו'.

וכיון שהגענו לידי כך, נראה לומר שגם המג"א אית לי' סברת המנ"ח כי היא סברא פשוטה בתכלית הפשטות אשר הדברים שאין בקיבוצם קשר של ממש ואין החלקים נעשים גוף אחד, אין בהם משום בונה אלא שס"ל להמג"א שגם דבילה נעשים החלקים גוף אחד אלא על כן נזקק לומר שאין דבילה משום בונה לפי שאינו מתכוין לפיותה וממילא בבצלים מחותכים עם ביצים שאין דומים כלל אפי' לדבילה שהרי הם רכים ומתמעכים עם מגע האצבעו גם לפ"ד המג"א אין בזה משום בונה ואפי' אם מתכוין להשוותו ולפיותו, ובוה יש ללמד זכות על המון בית ישראל שאין נוהרים בזה, עכ"ד החשב האפור.

וכסברא זו כותב גם בבא"מ (ח"ו סי' מ"ג) דאף להמג"א מותר כאן, ע"ש שפוסק כן הלכה למעשה דלא כהקיצור שו"ע. וכע"ז כתבו בס' ארחות שבת (פ"ז הע' י').

ידון מצד איסור ממוחק

מאחר שנתבאר דאין בזה משום איסור בונה, מ"מ יש לדון בה מצד איסור ממוחק, אם כשמכוין להשוותו יש בה איסור ממוחק, והן אמנם שכבר כתב הרמ"א בסוף סי' שכ"א ומותר להחליק האוכל בשבת ולא הוי בזה משום ממוחק, הואיל ואפשר לאכול בלא זה. מכל מקום מסיים הרמ"א דהמחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך תבוא עליו ברכה, והיינו במאכלים שהדרך הוא לפיות ולהחליק המאכל על ידי המירות ומחוי כממרה, (ביה"ל ד"ה במאכל). ועפ"ז ה' נראה דה"ג במאכל של ביצים שהדרך הוא לפיות על ידי מירות דהמחמיר שלא להחליקן תבוא עליו ברכה.

אלא דמצאתי בחוט שני (שבת ח"א עמ' ק"ח) שביאר היטב את מסקנת ההלכה בזה, ועפ"ז מסיק שם שאין ביישור סלט ביצים משום ממוחק, ואעתיק דבריו: כתב במ"ב על מה שכתב הרמ"א דמ"מ המחמיר במאכל של תפוחים וכדו' שדרכו בכך תבוא עליו ברכה, וכתב במ"ב, ולמרח תפוחים מבושלים על הלחם וה"ה שומן וחמאה ודאי שרי. ובביה"ל דמה שמותר למרח התפוחים מבושלות היינו שאין כוננו בהמירות לעצם המירות רק למאלא במקום הריקן, ואף דהוי פסיק רישא יש להקל מטעם דאפשר לאכול בלא זה אין לו להחמיר כלל, עכ"ד.

והיינו שמאכל "שדרכו בכך", פירוש שדרכו להחליקו בזה יש מחמירים שיש מירות באוכלים כיון שזה תיקון בהאכול ע"י מריחתו, אבל באוכלין שאין הדרך לתקנם ולהכשירם לאכילה ע"י המירות בזה לכו"ע ליכא אף איסור מירות מדרבנן. ולכן בדבר שהדרך להחליקו כדי לתקנו לאכילה שיהיה בצורה מושלמת אזי אם מורח רק כדי למלאות מקום הריקן מותר לכו"ע, אבל אם מורח ע"מ להחליק המחמיר תבוא עליו ברכה, אבל בדבר שאפשר לאכול בלא זה ואין דרכו למרוחו כדי לעשותו בצורה מושלמת יותר מותר לכו"ע, ועל זה כתב במ"ב שמותר למרח תפוחים מבושלים וכדו' על הלחם.

לפיכך מותר ליישר סלט ביצים או כבד קצוץ וכדו' שיהי' בצורה יפה ומסודרת אף כשעושהו ע"י כלי, והיינו משום שגם בלי היישור המאכל כבר מושלם, ועושהו רק כדי שיהי' בצורה יפה בזה לא אסרו כלל משום ממוחק, עכתו"ד.

ממוחק בכלי שמיודח לעשות צורה יפה הנקרא scoop

והנה מלבד הסברא הנ"ל שלא יהי' איסור ממוחק בביצים, ראיתי סברא נכונה בשו"ת נשמת שבת (סי' שכ"א - שכ"ג שכ"ד) לגבי כלי הנקרא סקאא"פ שכותב: נראה דזה דוקא כשממרחו בידים בכף או במולג או סכין וכדומה, לא כשנוטלו ע"י כלי הנ"ל שהוא אינו עושה פעולת מירות רק שמאיליו יוצאת משם בצורה מחולקת מחמת הצורה הקבוע בכלי ככה"ג לא חשיב ממרח כלל, ומה שיש בה בפנים רצועה של מתכות המסתובבת אנה ואנה זה אינו בשביל למרוחו רק להפריד המאכל מן הכף כדי שתצא בקלות לתוך הקערה, עכ"ד. ונראה לבאר יותר [שמעתי מחכ"א] דהגע בעצמן אם יהא בקערה מאכל של ביצים, ויחתוך החלק למעלה וימצא שלמטה יצא חלק האם יהא בזה משום איסור ממרח וממחק, והלא ממרח וממחק אינה רק כשהוא עושה פעולת מירות בהמאכל עצמה, לא כשיוצא חלק ממילא, וה"נ דכוותה שהוא אינו עושה שום פעולת מירות רק שממילא יוצא חתיכת ביצה חלקה, ובוה לא נראה בכלל לאסור משום ממוחק, ודו"ק.

ומ"מ יש להעיר דמה שיש נוהגין שאחר שהוציאו הגלידה בכלי הנ"ל ממוחקין אותה מלמטה, דאין לעשות כן בגלידה, אכן במאכל הביצים מותר גם לעשות כן [החליק בין ביצים לגלידה הוא עפ"י מה שנתבאר בגדר מלאכת ממוחק דוהו דוקא במאכל שממחקין אותה להשלמת צורת המאכל, ולא במאכלים אחרים, וממילא בגלידה שאין נותנין אותה רק מחולק יפה ולא מפורר וכדומה, בוה אסור למחקה אח"כ, דבוה המיתוק היא להשלמת צורת המאכל, ומשא"כ במאכל ביצים ודו"ק].